

separation. Various forms of relationships correspond to these phases. Psychological readiness for partnership is substantiated.

Different types of facilitative ability (value, conventional, inhibital) and tendencies as for expressions of the facilitative behavior of adolescents of various age groups are distinguished and researched. The facilitation process of personality development in adolescence is reviewed in connection with the peculiarities of value-motivational, cognitive and behavioral personality's features. It is mentioned that social constructs which form facilitative ability are appropriate reflection of personality's identity and they influence on the development process of partnership relations in adolescence. Distribution of specificity of facilitative ability expression in adolescence groups under consideration according to gender issue is revealed.

Key words: *adolescents, facilitation, facilitative ability, partnership relations.*

Близнюкова Олена Миколаївна – викладач кафедри практичної психології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький;

Мельничук Ірина Ярославівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

УДК 159.99

Васецька Т.М.

КОХАННЯ У ВИМІРІ ЖИТТЄВИХ СТРАТЕГІЙ СУЧАСНИХ ЖІНОК

В даній статті розглядається позиція та роль жінки в суспільстві, яке сьогодні зазнає певних змін. Змінюються бажання, мотиви та пріоритети жінок, що яскраво проявляється у їх поведінці, повсякденному житті та суспільній діяльності. З'явилися й досить міцно закріпилися такі явища, як емансипація та фемінізація жінок. Акцентовано увагу на те, що жінки все більше оволодівають якостями, професіями та ролями, які досі вважалися переважно чоловічими. Розглянуто поняття «кохання» та «духовна потреба», які можуть визначати можливості планування та прогнозування подальшого життя. Показано, що духовна потреба віддавати комусь свою любов залишається дуже сильною, тому однією з самих першорядних духовних потреб особистості залишається потреба в любові.

Ключові слова: *кохання, любов, духовна потреба, життєва стратегія, сучасна жінка.*

Постановка проблеми. Вимоги до підростаючого покоління, що житиме й діятиме в ХХІ столітті, зумовлюються соціальним замовленням на виховання духовно багатой, гармонійно розвиненої особистості, яка змогла б створити повноцінну, життєздатну сім'ю. Зі вступом молоді у глобалізований,

динамічний світ, у відкрите інформаційне суспільство підвищується значення набуття знань про кохання як духовну потребу в реалізації життєвих стратегій. Тому проблема розуміння «кохання» як духовної потреби у вимірі життєвих стратегій сучасних жінок в психологічній науці є важливою та перспективною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато науковців, психологів та філософів займалися питаннями любові та кохання, серед них такі як: Е. Фром, Е.Н. Шапинська, З. Рубін, Елайн Уолстер (Хетфілд) разом з Білом Уолстером, Ніцше, Фрейд, Франкл, Маслоу, Спіноза, Е.Б. Браунінг, Д.А. Лі, К. Хендрік та С. Хендрік, К. Хорні, Р. Стернберг та Е. Хатфілд. Сучасний дослідник кохання Морган Скотт Пек вважає, що кохання розширює, а не зменшує душу; воно не вичерпує, а наповнює особистість. Ціль кохання – сприяння духовному розвитку самого себе і того, кого любиш. Він розуміє любов, як дію, діяльність, а не лише почуття. Справжнє кохання, на думку автора, є актом долі; воно означає зобов'язання і діяльну мудрість [8]. Зік Рубін розглядає любов як поняття, відмінне від симпатії. За Рубіном любов це й якісно інший набір почуттів і турбот у ставленні до того, кого люблять [7]. Словник з психології трактує любов як високий ступінь емоційно-позитивного ставлення, що виділяє його об'єкт серед інших і розміщує його в центр життєвих потреб та інтересів суб'єкта [6]. Любов – інтенсивне, напружене й відносно стійке почуття суб'єкта, фізіологічного обумовлене сексуальними потребами, що виражається в соціально сформованому прагненні своїми особистісно значущими рисами з максимальною повнотою бути представленим у життєдіяльності іншої людини, таким чином, щоб викликати у неї необхідність у відповідальному почутті тієї ж інтенсивності, напруженості і стійкості.

Мета статті – проаналізувати та виявити психологічні особливості почуття кохання як духовної потреби в реалізації життєвої стратегії жінок, та як змінюється переживання почуття кохання з віком.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Любов – одне із фундаментальних почуттів, найпотемніше явище серед інших, які взагалі можуть розглядатися, як філософами, так і психологами. Труднощі у визначенні поняття «любові» виявляються, частково, тісно пов'язані з тим фактом, що любов являє собою не унітарний, одномірний стан, а складний багатогранний феномен, характерний для широкого діапазону взаємовідносин між людьми.

Сучасний погляд на кохання полягає в тому, що кохання має розширювати, а не зменшувати людську душу; воно не повинно вичерпувати, а навпаки має наповнювати особистість.

Для проведення дослідження ми обрали вік жінок – ранню та середню дорослість. Оскільки, ми не піддаємо сумніву той факт, що в період юності потреба в коханні у молодих людей є однією із значущих, але як свідчать дослідження, почуття, які переживають у цей період розвитку люди є передумовою або зародком кохання. Це ж стосується і побудови життєвої стратегії в юності, вона мрійлива та мало спирається на реальність. Життєва ж стратегія зрілої особистості відбиває головні життєві цілі та способи їх

реалізації. Вона відтворює провідну життєву лінію, котра накладає відбиток на всі прояви особистості. Ми б хотіли визначити, чи входить у життєві плани жінок створення сім'ї та наскільки це важливо, за сучасних умов.

Якщо любов за Фромом – це установка, то це ще одне підтвердження суб'єктивної орієнтації людини на вищі духовні цінності, що встановлюють моральні, соціально визнані способи поведінки [13]. У визначенні Е.Фрома і тлумаченні словника з психології відображений основний структурний компонент любові – духовний. Це, перш за все, активність, що розширює накопичувальну спрямованість людини та спрямовує її поведінку на пробудження у іншій відповідних адекватних дій. За Фромом, любов – це зацікавленість у житті та розвитку того, що ми любимо. Стверджуюча сила любові розкривається як втілення істотних властивостей людини. Фром розрізняв любов зрілу і любов не зрілу. Не зріла любов говорить: «Я люблю тебе, тому що ти мені потрібен». Зріла любов говорить «Ти потрібен мені, тому що я люблю тебе». На перший погляд різниця не помітна, але, насправді, вона суттєва [13].

Фрейд вважав, що все життя людини визначається двома інстинктами – інстинкт любові (ерос) та інстинктом смерті (танатос). Любов, перш за все, любов сексуальна, є, за Фрейдом, базисом культури людини. Вона не просто пов'язує одну людину з іншою. Ерос об'єднує сім'ї, племена, народи, нації в одне велике – людство [12].

Характеризуючи три «щаблі» любові – нижчий (сексуальне ставлення), еротичний (захоплення) та любов у повному розумінні цього слова, Франкл надавав перевагу вищому. Разом з тим він відрізняє її від інших. Він говорить, що «любов так мало направлена на тіло коханої людини, що вона легко може пережити його смерть» [11]. Любов є єдиним засобом зрозуміти іншу людину в найглибшому змісті його особистості. У духовному акті любові людина стає спроможною побачити істотні риси та особливості коханої людини, і більш того, вона бачить потенціал у ній.

За Еріксоном, позитивна якість, яка пов'язана з інтимністю – це любов. На додаток до її романтичного й еротичного змісту Еріксон розглядає любов, як здібність ввіряти себе іншій людині та залишатися відданим цим стосункам, навіть якщо вони потребують поступок або самовідсторонення. Цей тип любові проявляється у стосунках взаємної турботи, поваги і відповідальності за кохану людину [4].

Потреба приналежності та любові займають третій ряд в піраміді Маслоу. Ці потреби починають діяти, коли фізіологічні потреби, потреби безпеки і захисту задоволені. На цьому рівні люди прагнуть встановлювати стосунки прихильності з іншими, у власній сім'ї чи групі. Маслоу визначив два види любові дорослих: дефіцитарна, або Д – любов, і побутова, або П – любов. Д – любов заснована на дефіцитарній потребі – це любов, що йде із прагнення отримати те, чого нам не вистачає, наприклад, самоповаги, секс або присутність когось, з ким ми не відчуваємо себе самотніми. Таким чином, це егоїстична

любов, яка не дає, а лише бере. П – любов, навпаки, заснована на усвідомленні людської цінності іншого, без будь – якого бажання змінити або використати її. Маслоу визначає цю любов як любов «буття» іншого, не дивлячись на його досконалість. За Маслоу, побутова любов неогоїстична, безкорислива, вона нічого не вимагає у відповідь. Маслоу стверджував, що потреби приналежності та любові рідко задовольняються суспільством, у результаті чого розвивається дизадаптація та патологія. Багато хто не охоче відкривають себе для близьких стосунків, тобто бояться бути знехтуваним. Маслоу говорив, що є доказ істотної кореляції між щасливим дитинством і здоров'ям у зрілому віці. Такі дані, з його точки зору, підтримують тезис, що любов є основною передумовою розвитку людини [5].

У різні часи, різні філософи також по різному підходили до розуміння поняття «любов». У Спінози любов означає будь-який, не обов'язково позитивний емоційний стан. А саме любов є не що інше, як задоволення (радість), що супроводжує ідею зовнішньої причини. Той, хто любить, обов'язково прагне предмет своєї любові «мати перед очима і зберігати», приносити йому різноманітні задоволення. За Спінозою, людина, що відчуває любов, співпереживає афекти коханої особи. З боку коханої особи любов викликає відповідні афекти. Це пояснюється тим, що привітне, симпатизуючи ставлення іншої особи само по собі приємно. В результаті переключення цієї емоції на особу, що приносить задоволення своїм ставленням, до неї виникає відповідне позитивне ставлення [9].

Гегель протестував проти формалізму соціальних, правових і моральних законів, прагнув подолати їх недоліки на основі етики любові, співучасті, примирення, прощення, що проголошені в Євангеліє. Лише любов, прощення і примирення здатні встановити моральну справедливість. Гегель писав: «Людині, душа якої піднялася над правовими стосунками і не підкоряється нічому об'єктивному, нема що пробачати тому, хто його образив, тому що той ні в чому не зачепив його права; як тільки хтось посягає на об'єкт права, він тут же відмовляється від цього права. Душа такої людини відкрита для примирення, тому що він одразу ж може відновити будь-який живий зв'язок, вступивши знову у стосунки дружби, любові» [3].

В українській мові розрізняють почуття любові й кохання, оскільки кохання – це інтимне почуття між чоловіком і жінкою.

Вважається, що для жінки більш характерний прагматичний і маніакальний прояв почуття кохання, а молодим чоловікам більш характерні еротичний і особливо фізичний компонент.

Кохання, розглядається як морально-естетичне почуття, яке виражається в безкорисливому ставленні та готовністю на самопожертву заради свого об'єкта кохання. Специфічним змістом почуття кохання є самовідчуження, самовіддача і виникає на цій основі духовне взаємопроникнення. Індивідуальності з їх духовними і природними відмінностями утворюють у коханні завершену єдність; доповнюючи один одного, вони виступають як єдине

ціле. Моральна природа кохання виявляється в її спрямованості не просто як на особу іншої статі, а на конкретну, єдину і неповторну людину.

Потреба в коханні найбільш характерна людині в юності. Проте закономірний і неминучий в цьому віці сплеск пристрасті далеко не завжди призводить до кохання, доволі часто за це прекрасне почуття приймається закоханість. Кохання передбачає єдиного обранця і відповідно гармонійне злиття трьох потягів: душі, розуму і тіла. У закоханості ж цього злиття немає, емоційна прихильність спирається тільки на один (максимум на два) потяги: на повагу, дружбу або бажання. Кохання – це злиття почуття і дії, спрямованих на іншу людину. При цьому закоханий відчуває радість, задоволення, приносячи радість коханому або зменшуючи його страждання. Таким чином, метою кохання є не отримання егоїстичного задоволення, а відчуття радості, насолоди через відбиття радості і насолоди коханого.

У наш час найбільш популярна трьохкомпонентна теорія кохання Роберта Стернберга. За ним, кохання має три складові: інтимність, пристрасть та рішення (зобов'язання). Інтимність або почуття психологічної близькості, виявляється в щирій симпатії до іншої людини, у прагненні підтримати його, зробити його життя кращим, у сфері інтересів і занять. Пристрасть належить до таких видів збудження, які призводять до фізичного потягу і сексуальної поведінки у стосунках. До мотиваційних потреб пристрасті крім статевої потреби відносяться також потреби в самоповазі, потреба належати комусь або потреба отримати підтримку у важку хвилину.

Остання вершина трикутника кохання Стернберга – рішення-зобов'язання. Короткочасний аспект цієї складової полягає в тому, що конкретна людина кохає іншу. Довготривалий аспект – зобов'язання зберегти це кохання [10].

Термін «стратегія» у філософському значенні розглядається в наукових працях вітчизняних дослідників С.Л. Рубінштейна, Л.Н. Когана, Б.Г.Анан'єва, Г.М. Андрєєвої, А.Н. Леонт'єва, Н.М. Амосова, А.Т.Моксаленко і В.Ф. Сержантова. Однією з перших робіт, що була присвячена проблемі філософського осмислення поняття «стратегія», стала монографія К.А. Абульханової-Славської «Стратегія життя». Автор визначала стратегію в широкому змісті, як здатність особистості з'єднувати «свої індивідуальні особливості, свої статусні і вікові можливості, власні домагання з вимогами суспільства», чи у вузькому змісті, як «спосіб рішення життєвих протиріч» [1]. В нашій статті ми розглядали поняття «стратегія життя» так як воно представлено в праці К.А. Абульханової-Славської, а саме, з двох точок зору: у широкому змісті, як здатність особистості з'єднувати індивідуальні особливості, можливості та домагання з вимогами соціального середовища, і, у вузькому змісті, як спосіб рішення життєвих протиріч, які виникають між особистістю та суспільством, особистістю та соціальною групою.

Проте, у більшості визначень поняття «стратегія життя» є недолік – вони не враховують соціального аспекту життя. Найбільш повно до вивчення

феномена життя підійшла Г.В.Воловик. Авторське визначення поєднує біологічний і соціальний рівні життя. Згідно Г.В.Воловик, життя – це «соціально-філософська категорія для позначення об'єктивних специфічних способів існування відкритих білкових систем на Землі, здатних до самовідтворення, асиміляції та дисиміляції, росту і розвитку, саморегуляції, що мають спадковість та мінливість, дискретність та цілісність, подразливість та ритмічність при обов'язковому, в умовах нашої планети, єдності складу біогенних речовин живих організмів, що відрізняються наявністю необмежених можливостей до саморозвитку, аж до виникнення мислячих форм, здатних усвідомлювати самих себе і необхідність збереження визначених цією категорією феномена як вищої цінності». У праці Г.В. Воловик життя представлено як єдність двох рівнів біологічного і суспільного. Біологічний рівень містить у собі: а) життя вірусів; б) життя рослин; в) життя тварин і г) життя людини. Громадське життя складається з: а) життя особистості; б) життя соціального співтовариства; в) життя суспільства в цілому [2].

Усе соціальне буття людини є спрямованістю на цілі, які знаходяться у більш-менш віддаленому майбутньому. Ми не можемо жити не адаптуючись, не пристосовуючись. Якщо говорити про особистісне пристосування, то це буде адаптація скоріше до майбутнього, ніж до теперішнього. Творче ставлення до власного життя потребує виходу за межі буденності, повсякденності, тимчасовості. Особистість пристосовується до майбутнього, прогнозуючи його, розробляючи життєві плани, програми, усвідомлені остаточно орієнтири.

Доки особистість не усвідомить свою життєву перспективу, вона не може збагнути смисл свого життя, не здатна адекватно виявити потенційні можливості, життєві сили. У кожній людини є певна життєва перспектива, котра включає не лише реалізацію цілей. Ціль являє собою ідеальний образ майбутнього результату діяльності, а перспектива – це далеко не тільки очікувані результати, а й зміни, які не можливо було запланувати, котрі ніяк не залежать від суб'єкта.

Уперше людина вчиться оволодівати перспективами свого життя в юнацькому віці. Поступово перспективи виходить за межі індивідуального досвіду і починають спиратись на досвід суспільний. У зрілому віці людина оволодіває часовою перспективою, яка сприяє подоланню імпульсивних життєвих рішень. Плани стають більш визначеними, що надає самостійності, незалежності від зовнішніх обставин. Зростає продуктивність діяльності, вдосконалюються форми самовиявлення, саморозвитку. Людина вже вміє досить конкретно уявити собі шляхи досягнення життєвих цілей.

Зріла особистість обов'язково зорієнтована в майбутнє, але це майбутнє більш реальне, ніж в юнацтві. Доросла людина може ставити певні цілі, що навіть виходить за межі її життя, і все ж ці перспективи мають велику силу, що спонукають людину.

Найпоширеніші на даний час класифікації стратегій життя використовують такі ознаки: – соціально-економічний стан людини (стратегії

благополуччя, успіху, самореалізації); – за способом вирішення життєвих протиріч, конфліктів (стратегії захисні, відмови, пристосування); – за співвідношенням сил протидіючих сторін і «силового поля» факторів, що впливають (стратегії наступальні й оборонні).

В науковій і науково-популярній літературі утворився певний стереотип: гучне ствердження про масовість та розповсюдження шлюбу через кохання. Відмітимо, що сама по собі мотивація шлюбу включає, як мінімум, п'ять типів: кохання, духовна близькість, матеріальний розрахунок, психологічну сумісність, моральні погляди. Вивчення її впливу на рівень задоволеності шлюбом підтверджує важливість двох перших мотивів. Серед тих, хто взяв шлюб через кохання і спільність поглядів, максимальна кількість задоволених і мінімальна – не задоволених. Але тут необхідно підкреслити саме єдність цих двох мотивів. Адже в тому-то і справа, що розчарування сім'єю і шлюбом виявилось більш вірогідним у тих, хто орієнтувався виключно на свої почуття без необхідної для їх збереження духовної спільності подружжя.

Як відомо кохання може бути без шлюбу, і шлюб може існувати без кохання. Між шлюбом і коханням немає ні повного співпадіння, ні повної різниці та протягом тривалого історичного періоду вони існували окремо. Більше того, в історії людства були часи, коли думка про можливість кохання у шлюбі вважалась дикою. Проте з нетотожності шлюбу і кохання слідує простий, але дуже важливий для правильного розуміння змісту сімейного життя висновок: навіть при теперішніх високих моральних критеріях, що передбачають кохання в якості невід'ємного елемента щасливого шлюбу, це чудове почуття виступає необхідною, але не достатньою умовою його здійснення.

Експериментальне дослідження проводилося серед жінок віком від 20 до 50 років, половина з яких – у віці ранньої дорослості, інша – у віці середньої дорослості. А також серед обстежуваних 50% – перебували на момент обстеження у шлюбі та 50% – незаміжні жінки. Відповідно обстежувані були поділені на групи: I група. Жінки у віці ранньої дорослості. II група. Жінки у віці середньої дорослості. III група. Одружені жінки. IV група. Незаміжні жінки.

В результаті дослідження за методикою «Ціннісні орієнтації» М. Рокіча було виявлено, що найважливішими цінностями для обстежуваних з I групи є: кохання (100%); здоров'я (93%); щасливе сімейне життя (73%); матеріально забезпечене життя (73%); цікава робота (53%); наявність хороших та вірних друзів (53%).

Результати учасниць II групи дещо відрізняються. Вони обрали такі найважливіші цінності: здоров'я (100%); щасливе подружнє життя (83%); кохання (73%); цікава робота (73%); матеріально забезпечене життя (73%).

Обстежувані III групи назвали такі найважливіші цінності: здоров'я (100%); кохання (93%); щасливе сімейне життя (87%); матеріально забезпечене життя (80%); цікава робота (53%); наявність хороших та вірних друзів (53%).

В IV групі найважливішими цінностями були обрані такі: здоров'я (93%); кохання (80%); щасливе сімейне життя (80%); цікава робота (73%); матеріально забезпечене життя (67%); наявність хороших та вірних друзів (67%).

В результаті дослідження за тестом «Сім'я чи кар'єра?» було виявлено, що серед обстежуваних I групи 66% обрали кар'єру, 27% – сім'ю і для 7% обстежуваних однаково важливі і сім'я, і кар'єра. Серед обстежуваних II групи 47% – обрали сім'ю, 33% – кар'єру і 20% вважають значимими для себе і сім'ю, і кар'єру. В III групі розподіл подібний: 53% вважають головним для себе сім'ю, 40% – кар'єру і 7% обрали і сім'ю, і кар'єру. Результати IV групи мають такий вигляд: 60% – кар'єра, 20% – сім'я та 20% – сім'я і кар'єра.

Були отримані цікаві результати за методикою «Визначення стратегії поведінки у складних сімейних ситуаціях». В I групі 47% жінок у будь-якій ситуації вбачають позитив і не впадають у відчай. 21% – психологічно готують себе до нелегких випробувань і завчасно шукають засоби їх попередження чи подолання. 11% – у складних обставинах порівнюють себе з людьми, що потрапили ще у гірші умови, на їхньому фоні власні проблеми здаються не такими важкими. 11% жінок у скрутних обставинах ідентифікують себе з тим хто, як здається, ніколи не знав лиха. 10% – відмовляються від подружнього життя, оскільки їх лякають можливі труднощі пов'язані з ним.

У II групі обстежуваних 32% жінок у будь-якій ситуації вбачають позитив і не впадають у відчай, 28% – у складних обставинах порівнюють себе з людьми, що потрапили ще у гірші умови, 20% - психологічно готують себе до нелегких випробувань, 12% жінок у скрутних обставинах ідентифікують себе з тим хто, як здається, ніколи не знав лиха, 8% – відмовляються від подружнього життя.

У III групі було виявлено, що 40% обстежуваних у будь-якій ситуації вбачають позитив і не впадають у відчай, 24% – у складних обставинах порівнюють себе з людьми, що потрапили ще у гірші умови, 24% – психологічно готують себе до нелегких випробувань і 12% жінок у скрутних обставинах ідентифікують себе з тим хто, як здається, ніколи не знав лиха.

IV група отримала такі результати: 37% обстежуваних у будь-якій ситуації вбачають позитив і не впадають у відчай, 20% – відмовляються від подружнього життя, оскільки їх лякають можливі труднощі пов'язані з ним, 16% жінок у складних обставинах порівнюють себе з людьми, що потрапили ще у гірші умови, 16% – психологічно готують себе до нелегких випробувань і 11% – у скрутних обставинах ідентифікують себе з тим хто, як здається, ніколи не знав лиха.

Висновки. За результатами дослідження наші припущення підтвердилися і ми довели те, що потреба в коханні залежить від віку жінки; що потреба в коханні у віці середньої дорослості дещо знижується порівняно з віком ранньої дорослості у жінки. Нами виявлено, що не вік чи стать визначає можливості планування та прогнозування життя, а тип особистості та її духовні цінності. З

віком у людей, що зорієнтовані у майбутнє, інтернальність зростає. Минуле накопичується і стає базою, на котру можна спиратися, визначаючи майбутнє.

Отримані в результаті виконання дослідження дані щодо кохання як духовної потреби в реалізації життєвих стратегій жінок можуть бути використані при створенні програм підвищення якості, стабільності та успішності шлюбу серед молодих жінок; програм просвітницької діяльності серед молоді. Також отримані результати можуть бути використані при проведенні подальшого більш глибокого вивчення проблеми кохання як духовної потреби.

Література

1. Абульханова-Славська К.А. Стратегія життя / К.А. Абульханова-Славська – М.: Думка, 1991. – 299с.
2. Воловик Г.В. Життя як цілісність: соціально-філософський аналіз: дис.. канд. філос. наук 09.00.03 / Г.В.Воловик; Запорозький держ. ун-т – Запоріжжя, 2001, 183с.
3. Гегель Г.В.Ф. Наука логики / Г.В.Гегель // Энцикл. философ. наук. В 3 т. – Т. 3. – М.: Мысль, 1974. – 417 с.
4. Эриксон Э. Идентичность: юность, кризис / Эрик Эриксон // Пер. с англ. – М: Прогресс, 1996. – 342 с
5. Маслоу А. Мотивация и личность / А.Маслоу // 3-е изд. Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2008. – 352 с.
6. Психология: Словник / Під заг. ред. А.В.Петровського, М.Г.Ярошевського. – 2-е вид., випр. і допов. – М., 1990. – 494с.
7. Рубин З. Исследования отношений в процессе общения / З. Рубин. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987. – 230 с.
8. Скотт П. Непроторенная дорога. Новая психология любви, традиционных ценностей и духовного развития / П.Скотт // «София». – 1999. – 352с.
9. Спиноза Б. Избранные произведения / Б.Спиноза – М., 1957. – Т.1. – С. 361.
10. Стернберг Роберт Дж. Триангулярная теория любви. Сексология. Хрестоматия [Электронный ресурс] / Дж. Роберт Стернберг - СПб.: Питер, 2001. – Режим доступа: http://www.koob.ru/books/tryohfaktornaya_teoriya_lyubvi.rar
11. Франкл В. Человек в поисках смысла / В.Франкл – М., – 1990. – 372с.
12. Фрейд З. «Я» и «Оно». Труды разных лет. В 2-х кн. – Пер. с нем. М. Вульфа. Кн.1.Тбилиси, Мерани 1991. С. 267.
13. Фром, Е. Мистецтво любити: дослідження природи любові / Е.Фром. – М., 1990. – 80с.

Транслітерація

1. Abul Khanova-Slavskaya Stratehiia Zhyttia – М.:Dumka, 1991.–299p.

2. Volovyk H.V. Zhyttia yak tsilisnist: sotsialno-filosofskiy analiz: dys.kand. filos. Nauk 09.00.03 / H.V.Volovyk; Zaporozhskiy derzh.un-t –Zaporizhzhia, 2001, 183p.
3. Gegel G.V.F. Nauka logiki // Entsikl. filosof. nauk. V 3 t. – T. 3. – M.: Myisl, 1974. – 417 s.
4. Erikson E. Identichnost: yunost, krizis/ Erik Erikson/ Per. s angl. – M: Progress, 1996. – 342 s.
5. Maslou A. Motivatsiya i lichnost. 3-e izd. Per. s angl. – SPb.: Piter, 2008. – 352 s.
6. Psykholohiia: Slovnyk / Pid zah. red. A.V.Petrovskoho, M.H.Iaroshevskoho. – 2-e vyd., vypr. i dopov. – M., 1990. – 494s.
7. Rubin Z. Issledovaniya otnosheniy v protsesse obscheniya / Z. Rubin. – M.:Izd-vo Mosk. un-ta, 1987. – 230 s
8. Skott P. Neprotorennaya doroga. Novaya psihologiya lyubvi, traditsionnyih tsennostey i duhovnogo razvitiya. «Sofiya». – 1999. – 352s.
9. Spinoza B. Izbrannyye proizvedeniya – M., 1957. – T.1. – S. 361.
10. Sternberg Robert Dj Triangulyarnaya teoriya lyubvi. Seksologiya. Hrestomatiya [Elektronnyy resurs] / Dj. Robert Sternberg - SPb.: Piter, 2001. – Rejim dostupa: http://www.koob.ru/books/tryohfaktornaya_teoriya_lyubvi.rar
11. Frankl V. Chelovek v poiskah smysla. – M., – 1990. – 372s.
12. Freyd Z. «YA» i «Ono». Trudy raznyih let. V 2-h kn. – Per. s nem. M. Vulfa. Kn.1.Tbilisi, Merani 1991. S. 267.
13. From E. Mystetstvo liubyty: doslidzhennia pryrody liubovi / E.From – M., 1990.– 80p.

Vasetska T.M.

AFFECTION IN LIFE STRATEGIES OF MODERN WOMEN

This article reveals the varying position and role of a woman in modern society. The wishes, motives and priorities of women are changing, which is clearly manifested in their behavior, routine life and social activity. The phenomena of emancipation and feminization of women appeared and became firmly established. It is emphasized that women are increasingly mastering the qualities, professions and walk of lives that were still considered predominantly male. The concept of "affection" and "spiritual need" are considered, which can determine the possibilities of planning and predicting future life. It is denoted that the spiritual need to give someone love remains very strong, therefore one of the most essential spiritual needs of the individual is the need for affection.

Key words: affection, love, spiritual need, life strategy, modern woman.

Васецька Тетяна Миколаївна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.